Адміністративне право та процес

УДК 342.9:347.97/.99

Федоренко Євген Олександрович
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Державного університету «Київський авіаційний інститут»
Fedorenko Yevhen
a Graduate of the third (educational and scientific) level
State University "Kyiv Aviation Institute"
ORCID: 0000-0001-8150-9252

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

LEGAL MEASURES TO ENSURING THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF TRANSPARENCY IN THE ACTIVITIES OF ADMINISTRATIVE COURTS

Анотація. *Вступ. Принцип транспарентності безпосередньо пов'язаний із забезпеченням довіри суспільства до суду, легітимності судових рішень та ефективної реалізації права на справедливий суд і набуває значення практичного орієнтира для організації та здійснення правосуддя. Мета: визначити та систематизувати правові засоби забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів, а також з'ясувати їх організаційні та функціональні форми з урахуванням чинного законодавства та практики його застосування. Методи дослідження: документального аналізу і синтезу, порівняльного аналізу, об'єктивної істини, пізнавально-аналітичний та ін. Результати: визначено, що правові засоби*

забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів становлять систему передбачених законом механізмів, за допомогою яких забезпечується відкритість, доступність та зрозумілість як організаційної, так і процесуальної діяльності адміністративних судів. Зазначені правові засоби мають видовий характер стосовно правових засобів реалізації транспарентності діяльності судової влади загалом і визначаються нормами законодавства у сфері адміністративного судочинства та судоустрою. Обґрунтована доцільність диференціації правових засобів реалізації принципу транспарентності за критерієм сфери правовідносин на організаційні і функціональні (що реалізуються у процесуальних правовідносинах під час здійснення правосуддя). Додатково встановлено можливість їх систематизації за критерієм суб'єктної належності та характеру компетенції суб'єкта застосування. Обговорення: універсальним правовим засобом реалізації принципу транспарентності є Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, оскільки саме вона забезпечує здійснення як організаційних, так і функціональних форм його реалізації. Водночас виявлено низку проблем нормативного та практичного характеру, пов'язаних із функціонуванням окремих підсистем ЄСІТС, що потребує подальшого вдосконалення підзаконного регулювання. Ефективна реалізація принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів можлива лише за умови системного використання правових засобів, їх нормативної визначеності та узгодженості між органами судової влади й іншими суб'єктами забезпечення функціонування системи правосуддя.

Ключові слова: *принцип транспарентності, адміністративні суди, правові засоби, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система,*

форми реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів.

Summary. *Introduction. The principle of transparency is directly related to ensuring public trust in the court, the legitimacy of judicial decisions, and the effective implementation of the right to a fair trial and is becoming a practical guideline for the organization and administration of justice. Purpose: to identify and systematize legal means of ensuring the implementation of the principle of transparency in the activities of administrative courts, as well as to clarify their organizational and functional forms, taking into account the current legislation and the practice of its application. Research methods: documentary analysis and synthesis, comparative analysis, objective truth, cognitive-analytical, etc. Results: it was determined that the legal means of ensuring the implementation of the principle of transparency in the activities of administrative courts constitute a system of mechanisms provided for by law, with the help of which the openness, accessibility and clarity of both the organizational and procedural activities of administrative courts are ensured. The indicated legal means are of a specific nature in relation to the legal means of implementing the transparency of the activities of the judiciary in general and are determined by the norms of legislation in the field of administrative justice and the judicial system. The expediency of differentiating the legal means of implementing the principle of transparency according to the criterion of the sphere of legal relations into organizational and functional (implemented in procedural legal relations during the administration of justice) is substantiated. Additionally, the possibility of their systematization according to the criterion of subject affiliation and the nature of the competence of the subject of application is established. Discussion: the Unified Judicial Information and Telecommunications System is a universal legal means of implementing the principle of transparency, since it is it that ensures the implementation of both organizational and functional forms of its*

implementation. At the same time, a number of problems of a normative and practical nature associated with the functioning of individual subsystems of the Unified Judicial Information and Telecommunications System were identified, which requires further improvement of subordinate legislation. Effective implementation of the principle of transparency in the activities of administrative courts is possible only under the condition of the systematic use of legal means, their normative certainty and consistency between the judicial authorities and other entities ensuring the functioning of the justice system.

Key words: *principle of transparency, administrative courts, legal means, Unified Judicial Information and Telecommunications System, forms of implementation of the principle of transparency in the activities of administrative courts.*

Постановка проблеми та її актуальність. Принцип транспарентності посідає особливе місце в системі засад функціонування судової влади, оскільки безпосередньо пов'язаний із забезпеченням довіри суспільства до суду, легітимності судових рішень та ефективної реалізації права на справедливий суд. В умовах розвитку демократичної правової держави транспарентність судової діяльності набуває значення не лише декларативної цінності, а й практичного орієнтира для організації та здійснення правосуддя, реалізація якого є необхідною передумовою забезпечення балансу між ефективністю судового захисту та повагою до прав і свобод учасників публічно-правових відносин.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Виходячи з актуальності зазначеної проблематики різноманітні правові аспекти реалізації принципу транспарентності в адміністративному судочинстві досліджували такі вчені, як І.В. Андронов, М.М. Бліхар, О.О. Гаврилюк, Г.В. Гаврюшенко, О. І.

Гоптарєв, В.М. Кондратенко, Т.В. Новикова, О.О. Овсяннікова, В.М. Пилаєва, І.В. Піляй, М.І. Смокович, Г.А. Терещук, О. З. Хотинська-Нор та інші. Водночас у науці адміністративного права недостатньо дослідженим залишається питання правових засобів забезпечення реалізації принципу транспарентності саме у діяльності адміністративних судів. Переважна більшість наукових праць зосереджується або на загальнотеоретичному розумінні транспарентності судової влади, або на аналізі окремих інструментів відкритості, не формуючи цілісного уявлення про систему правових засобів її реалізації з урахуванням специфіки адміністративного судочинства.

Мета. З огляду на викладене, метою статті є визначення та систематизація правових засобів забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів, а також з'ясування їх організаційних і функціональних форм з урахуванням чинного законодавства та практики його застосування.

Матеріали і методи. Відповідно до поставленої мети у дослідженні використовувалися такі методи, як документального аналізу і синтезу, порівняльного аналізу, об'єктивної істини, пізнавально-аналітичний та ін.

Основний матеріал. Правові засоби забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів характеризуються специфічною правовою конструкцією, яка передбачає наявність наступних елементів: 1) межі залучення представників громадськості до прийняття рішень уповноваженими суб'єктами з питань організації діяльності системи адміністративних судів (інформування, консультування, публічний діалог, партнерство); 2) ознаки зазначених засобів (нормативна визначеність, системність, спрямованість на реалізацію соціальних цінностей, закладених у зміст принципу транспарентності); 3) є передбаченими законом механізмами, за допомогою яких принцип транспарентності у діяльності адміністративних

судів реалізується. Зазначена конструкція стала основою розкриття організаційних та функціональних правових засобів реалізації вказаного принципу.

Вказані засоби урегульовані двома групами норм адміністративного законодавства щодо внутрішньоорганізаційної діяльності системи адміністративних судів та їх процесуальної діяльності. З огляду на викладене, за критерієм сфери правовідносин, у межах яких правові засоби реалізуються, їх доцільно систематизувати на: ті, що реалізуються у правовідносинах організації діяльності адміністративних судів (сфера судоустрою) - організаційній засоби; засоби, які реалізуються у процесуальних правовідносинах (сфера виконання завдань адміністративного суду) - функціональні засоби.

Варто зауважити на особливостях правових засобів реалізації транспарентності у діяльності адміністративних судів. Так, вказані засоби варто розглядати як видове поняття стосовно правових засобів реалізації транспарентності діяльності судової влади. Зазначені засоби визначені нормами як законодавства у сфері адміністративного судочинства, так і законодавства у сфері судоустрою. Правові засоби реалізації транспарентності у діяльності адміністративних судів можуть реалізуватись суб'єктами, для яких це становить основний напрям їх діяльності (наприклад сектор зв'язків із громадськістю конкретного адміністративного суду), а також реалізуватись у межах виконання інших завдань діяльності адміністративних судів (наприклад, при здійсненні правосуддя).

Транспарентність як принцип має значення при реалізації усіх положень законодавства про адміністративне судочинство - загальних та спеціальних. Так, виходячи з норм ч. 1 ст. 18 Закону «Про судоустрій і статус суддів», у поєднанні із нормами ст. 2 вказаного Закону, що визначають завдання суду,

можна зазначити, що умовою виконання завдань адміністративного суду є не тільки забезпечення кожному права на справедливий суд у публічно-правових спорах, але й повага до інших прав і свобод у публічно-правових відносинах [1].

Універсальний характер принципу транспарентності означає наявність достатньо широкого кола суб'єктів застосування правових засобів забезпечення реалізації цього принципу. Такими суб'єктами є не лише адміністративні суди, але й суб'єкти забезпечення функціонування системи адміністративних судів (ВРП, ДСА, РСУ тощо). Вказане зумовлює висновок, що правовим засобам реалізації транспарентності у діяльності адміністративних судів притаманна систематизація за критерієм суб'єктної належності, оскільки у значній кількості випадків застосування правових засобів забезпечення транспарентності здійснюється суб'єктом, для якого відповідна функція не є основною. Так, висвітлення інформації про свою діяльність на офіційній веб-сторінці порталу судової влади не належить до основних завдань адміністративного суду, оскільки його основна функція - правосуддя. У процесуальному контексті вирішення процесуальних питань (наприклад, надання дозволу щодо здійснення звукозапису або відеозапису судового засідання) може бути також охарактеризовано як супутня діяльність, оскільки основною є вирішення публічно-правового спору.

Заслуговує на увагу науковий підхід В. М. Пилаєвої яка, характеризуючи адміністративно-правові засоби реалізації принципу транспарентності у діяльності органів виконавчої влади, систематизує вказані засоби на чотири блоки. Такими визначено: 1) інформування (механізми реалізації права на доступ до публічної інформації; механізми висвітлення діяльності вказаних органів у ЗМІ; реалізація електронного урядування); 2) залучення представників громадськості до процесів ухвалення політичних рішень

(налагодження зворотного зв'язку органів влади із громадськістю; реалізація інструментів безпосередньої демократії; розвиток консультацій між органами влади та громадськістю; упровадження засобів електронної демократії); 3) розвиток політичного діалогу суспільства із владою; 4) розвиток партнерських засад у відносинах влади та суспільства [2, с. 215]. Повністю підтримуючи зазначену наукову позицію, звертаємо увагу на необхідність врахування специфіки завдань та функціонування судової влади в цілому та системи адміністративних судів, зокрема.

Положення ч. 2 ст. 19 Конституції України про спеціально дозвільний правовий режим діяльності суб'єктів судової влади надає підстави для висновку, що відповідні засоби реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративного суду реалізуються виключно у межах передбачених законодавством форм їх реалізації [3]. Отже, систематизація правових засобів реалізації принципу транспарентності має відбуватись з урахуванням відповідних форм.

Здійснення усіх форм реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів (організаційних та функціональних) безпосередньо пов'язане із належним функціонуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі - ЄСІТС). Положенням про порядок функціонування окремих підсистем ЄСІТС визначено порядок функціонування окремих модулів вказаної системи в органах системи правосуддя та судах, а також порядок вчинення процесуальних дій в електронній формі із використанням підсистем (модулів) ЄСІТС. ЄСІТС забезпечує: ведення електронного діловодства, реєстрацію вхідної та вихідної кореспонденції, супроводження усіх етапів руху документів, не тільки у конкретному органі чи установі системи правосуддя, але й між ними, а також - учасниками судового процесу та іншими суб'єктами; централізоване та

захищене зберігання документів та інформації, як щодо судових справ, так і інших документів, в тому числі збереження в електронному архіві; проведення відеоконференцій у режимі реального часу; автоматизацію аналітичної роботи органів та установ системи правосуддя, в тому числі аналітичної роботи щодо обліку та звітності, планування й виконання бюджету; віддалений доступ до інформації, що зберігається в ЄСІТС відповідно прав доступу; розподіл справ, як між суддями, так і у ВРП та ВККС України; запис та трансляцію судових засідань; ведення Єдиних державних реєстрів судових рішень та виконавчих документів; роботу веб-порталів органів та установ системи правосуддя; роботу єдиного контакт-центру судової влади тощо (п.п. 2, 6 зазначеного Положення) [4].

Оцінюючи стан впровадження у реальну роботу судів та ефективність ЄСІТС, дослідники зазначають про: 1) безумовну перспективність якомога ширшого здійснення судочинства в електронній формі, зокрема, за допомогою ЄСІТС; 2) здатність системи перекривати переважну більшість потреб у спілкуванні суду з учасниками судового процесу, а також суб'єктами, які не беруть участь у справі, але звертаються з організаційних питань; 3) наразі реально працюють далеко не всі підсистеми (модулі) ЄСІТС, а фактично лише «Електронний суд», «Електронний кабінет» та модуль відеоконференцзв'язку [5, с. 238-239]. Також варто вказати на істотні проблеми у роботі навіть цих модулів: від нестабільного зв'язку до перебоїв у роботі з технічних причин. Також далеко не усі представники зареєстровані у модулі «Електронний кабінет», що унеможливлює належне використання ними ЄСІТС.

Необхідно підтримати позицію Н. Ю. Голубєвої, що наводиться С. В. Щербак та А. В. Кожевніковою, що інтеграцію електронних систем суду варто розглядати як один із завершальних етапів генези електронного судочинства. Після цього етапу відкриваються можливості для здійснення судочинства

повністю у віддаленому форматі [6, с. 5-6; 5, с. 238-239]. З огляду на викладене, універсальним, тобто характерним і для правовідносин у сфері судоустрою, і для правовідносин у сфері судочинства, засобом реалізації принципу транспарентності в діяльності адміністративного суду є належне функціонування ЄСІТС.

Повноцінне використання ЄСІТС дозволить: оприлюднювати повну інформацію про діяльність суб'єктів системи правосуддя у адміністративних справах (як організаційну, так і щодо виконання завдань) та підтримувати її у актуальному стані; отримувати звернення заінтересованих осіб (з організаційних та процесуальних питань) та передавати їх до уповноважених посадових осіб негайно, без втрат документів та інформації. Крім того, повноцінне використання ЄСІТС сприятиме ефективному здійсненню такої форми реалізації принципу транспарентності, як взаємодія органів суддівського самоврядування та громадськості й інших заінтересованих суб'єктів: присутність зазначених осіб на зборах суддів (ч. 4 ст. 128 Закону «Про судоустрій і статус суддів»); взаємодія вказаних суб'єктів щодо забезпечення безпеки судді (ч. 11 ст. 133 вказаного Закону). Таким чином, забезпечення належного функціонування ЄСІТС можна визначити як універсальний засіб реалізації принципу транспарентності в адміністративному суді.

Першою серед організаційних форм реалізації цього принципу виділено інформування про організаційну роботу у системі адміністративних судів. Така робота ведеться на рівні як конкретного адміністративного суду, так і системи адміністративних судів у цілому. Правовими засобами, що реалізуються у межах цієї форми необхідно визначити: механізми забезпечення інформаційної наповненості веб-сторінок конкретних адміністративних судів на офіційному веб-порталі судової влади України);

вдосконалення нормативного закріплення вимог до обсягу інформації, яка має оприлюднюватись, порядку її оприлюднення; функціонування системи ЄСІТС. Таким чином, зазначена форма охоплює собою засоби як правозастосовного (оприлюднення інформації, процедури оприлюднення), так і нормотворчого характеру (розвиток нормативного врегулювання роботи системи ЄСІТС).

Другою організаційною формою реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративного суду визначено одержання та передання за належністю (голові адміністративного суду, керівнику апарату суду тощо) звернень представників громадськості, приватних осіб з питань організаційної діяльності. У межах цієї форми реалізуються такі правові засоби, як: процедури діяльності посадових осіб суб'єктів судової влади, уповноважених на одержання відповідних звернень та передання їх за належністю; процедури діяльності працівників суду чи іншого суб'єкта судової влади в межах системи адміністративних судів, які здійснюють технічну допомогу у роботі суб'єктів розгляду таких звернень (помічник чи секретар голови суду; секретар чи інша уповноважена особа Вищої ради правосуддя, органу суддівського самоврядування та іншого суб'єкта забезпечення діяльності адміністративних судів); забезпечення роботи «гарячих ліній», особистого прийому приватних осіб уповноваженими посадовими особами.

Третя організаційна форма реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів охоплює окремі форми взаємодії суб'єктів суддівського самоврядування із громадськістю, передбачені ч. 4 ст. 128 та ч. 11 ст. 133 Закону «Про судоустрій і статус суддів»: запрошення та присутність на зборах суддів працівників апарату суду, представників громадських об'єднань, журналістів та інших осіб; взаємодія судових органів та інших суб'єктів виконавчої влади, місцевого самоврядування, керівників

підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян щодо забезпечення безпеки судді.

Іншим видом форм реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів є функціональні форми, першою з яких є оприлюднення інформації щодо процесуальної діяльності адміністративного суду та прийнятих ним рішень. Ця форма виявляється у: реалізації принципу гласності судового процесу (ст. 10 КАС України) [7]; оприлюдненні даних про винесені судові рішення у ЄДРСР; оприлюдненні відповідної інформації на офіційній веб-сторінці конкретного адміністративного суду на веб-порталі «Судова влада України». До цієї форми варто віднести також інформування учасників судового процесу про стан розгляду справи, якщо таке інформування здійснюється за ініціативою адміністративного суду, відповідно до закону [8].

Другою функціональною формою реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративного суду визначено забезпечення учасникам судового процесу можливостей знати про свої процесуальні права та обов'язки, а також бути обізнаними про стан та перспективи розгляду своєї справи. Така форма реалізується, переважно, за зверненнями учасників судового процесу і полягає у діяльності адміністративного суду щодо надання також інформації та власне у її наданні у передбачених законом порядку та формі.

Правовими засобами забезпечення транспарентності у діяльності адміністративних судів, що реалізуються у межах цієї форми, необхідно визначити передбачені КАС України процедури: звернення учасника справи щодо створення можливостей для обізнаності про свої процесуальні права та стан перебігу розгляду справи (надання матеріалів справи для ознайомлення, допуск конкретної особи до участі у справі як свого представника, залучення

перекладача до участі у справі тощо); реагування адміністративного суду на такі звернення. Серед перших процедур варто вказати на звернення із заявами, клопотаннями, запереченнями (ст.ст. 166, 167 КАС України). Процедури реагування адміністративного суду на ці звернення визначені КАС України, а якщо не встановлені – визначаються адміністративним судом (ч. 3 ст. 166 КАС України). Зазначені звернення розглядаються із дотриманням загальних положень адміністративного судочинства, визначених у розділі 1 КАС України.

Г. П. Тимченко, за результатами дослідження принципів цивільного та адміністративного судочинства, виділяє принципи, що застосовуються при вирішенні судом питання про надання матеріалів справи на ознайомлення: безпосередності, усності. Принцип безпосередності означає особисте сприйняття судом матеріалів, на підставі яких вирішується те чи інше процесуальне питання або приймається рішення по суті справи. Принцип усності виходить із існування у судовому процесі потреби обмінюватись інформацією саме в усній формі, а тому має існувати усна форма обміну інформацією між судом та іншими учасниками судового процесу. При цьому вказано, що інші засоби обміну інформацією визначального значення не мають (письмові, речові, включаючи відеозапис та аудіо запис) [9, с. 22]. Остання теза не сприймається беззаперечно, оскільки адміністративний суд як орган влади діє виключно у спеціально дозвільному правовому режимі. Тому у разі встановлення законодавством про адміністративне судочинство певних форм інформаційної взаємодії між учасниками судового процесу та адміністративним судом тільки такі форми мають використовуватись. Отже, навряд чи можна ставити питання про визначальне значення тих чи інших форм обміну інформацією (інформаційної взаємодії) між адміністративним судом та сторонами.

Правові засоби у межах здійснення зазначеної форми теж, як і у попередній формі, встановлюються у вигляді процедур, обов'язків адміністративного суду та заборон. Так, якщо адміністративний суд дійде висновку, що у судовому засіданні спір з певних причин не може бути вирішено по суті, то може бути оголошена перерва (ч. 2 ст. 223 КАС України). Відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 236 КАС України, у випадку оприлюднення Верховним Судом повідомлення про відкриття провадження у зразковій справі, провадження у типовій справі зупиняється. Про це постановляється ухвала у письмовій формі (п. 14 ч. 5 ст. 243 КАС України).

Третьою функціональною формою реалізації принципу транспарентності визначено передання уповноваженим особам звернень заінтересованих осіб щодо процесуальної діяльності адміністративного суду.

Зверненню ВРП, Ради суддів України до уповноважених органів влади з приводу забезпечення безпеки суддів та у зв'язку із порушенням гарантій незалежності суду і суддів передує ретельне опрацювання відповідних матеріалів, що відбувається відповідно до положень нормативних актів, які регламентують діяльність зазначених суб'єктів. Так, щодо ВРП варто виділити положення п.п. 2, 6 ч. 1, ч.ч. 2, 3 ст. 73 Закону «Про Вищу раду правосуддя», де закріплено загальні засади розгляду відповідних процедур: заявний характер, особливості розгляду окремих категорій таких звернень [10]. Відповідно до ч. 11 ст. 133 Закону «Про судоустрій і статус суддів», звернення Ради суддів України з питань забезпечення безпеки суддів підлягає обов'язковому розгляду суб'єктом, якому воно направлене, та вжиттю таким суб'єктом заходів щодо усунення відповідних загроз безпеці суддів. Діяльність з підготовки відповідних звернень і являє собою відповідні правові засоби (процедури) реалізації принципу транспарентності. Зовнішнім проявом таких процедур постають окремі процедурні рішення, що приймаються у ході

їх здійснення, а також безпосередньо кінцеве рішення про відповідне звернення або про відмову у застосуванні заходів реагування.

Іншими важливими правовими засобами представляється звернення самого судді до ВРП та Генерального прокурора із повідомленням про втручання у його діяльність як судді (п. 9 ч. 7 ст. 56 Закону «Про судоустрій і статус суддів»), а також звернення відповідного органу суддівського самоврядування (зборів відповідного суду) (п. 5 ч. 5 ст. 128 вказаного Закону). Процедури підготовки таких звернень (у разі, якщо заявником виступають збори суддів), або гарантована законом можливість підготовки (якщо заявником виступає суддя) необхідно визначити правовими засобами реалізації принципу транспарентності.

Звернення ВРП до уповноважених суб'єктів у зв'язку із порушенням гарантій незалежності суду та суддів є засобом не тільки поширення інформації у громадянському суспільстві про діяльність адміністративних судів, але й запобігання інформаційним атакам на судову владу, спробам дискредитувати адміністративний суд загалом або окремих суддів, зокрема, шляхом розміщення у мережі інтернет недостовірних даних, що не відповідають дійсності. Так, 11.05.2021 р. ВРП звернулась до Офісу Генерального прокурора щодо надання інформації про розкриття та розслідування злочинів у кримінальних провадженнях за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 376, 377 КК України (втручання в діяльність судових органів та погроза або насильство щодо судді відповідно) [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином правові засоби забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів становлять систему передбачених законом механізмів, за допомогою яких забезпечується відкритість, доступність та зрозумілість як

організаційної, так і процесуальної діяльності адміністративних судів. Зазначені правові засоби мають видовий характер стосовно правових засобів реалізації транспарентності діяльності судової влади загалом і визначаються нормами законодавства у сфері адміністративного судочинства та судоустрою. Їх специфіка зумовлена особливостями завдань адміністративних судів та предметом судової адміністративної юрисдикції.

За критерієм сфери правовідносин правові засоби реалізації принципу транспарентності доцільно поділяти на організаційні (що реалізуються у сфері судоустрою та внутрішньоорганізаційної діяльності системи адміністративних судів) і функціональні (що реалізуються у процесуальних правовідносинах під час здійснення правосуддя). Додатково встановлено можливість їх систематизації за критерієм суб'єктної належності та характеру компетенції суб'єкта застосування.

Універсальним правовим засобом реалізації принципу транспарентності є Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, оскільки саме вона забезпечує здійснення як організаційних, так і функціональних форм його реалізації. Водночас виявлено низку проблем нормативного та практичного характеру, пов'язаних із функціонуванням окремих підсистем ЄСІТС, що потребує подальшого вдосконалення підзаконного регулювання.

Ефективна реалізація принципу транспарентності у діяльності адміністративних судів можлива лише за умови системного використання правових засобів, їх нормативної визначеності та узгодженості між органами судової влади й іншими суб'єктами забезпечення функціонування системи правосуддя. Це, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня довіри до адміністративного суду та забезпеченню реального змісту права на справедливий суд у публічно-правових спорах.

Література

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Редакція від 04.06.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 10.12.2025).

2. Пилаєва В.М. Адміністративно-правові засади забезпечення транспарентності в діяльності органів виконавчої влади в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 245 с.

3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 10.12.2025).

4. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text (дата звернення: 24.02.2024 р.).

5. Щербак С.В., Кожевнікова А.В. Електронізація судочинства: сучасний стан та орієнтири розвитку електронного суду в Україні у світлі цивільного процесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 238-242. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/57.pdf (дата звернення: 01.02.2024 р.).

6. Голубєва Н.Ю. Електронне судочинство: міжнародний досвід: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 204 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039 (дата звернення: 01.02.2025).

7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. Редакція від 31.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text (дата звернення: 10.12.2025).

8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.07.2023 р. у справі № 460/30010/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112414561 (дата звернення: 03.03.2023).

9. Тимченко Г.П. Принципи цивільного та адміністративного судочинства в Україні: проблеми теорії і практики: дис. ... д.ю.н.: 12.00.07. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ. Київ, 2012. 412 с. URL: https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0512U000770/ (дата звернення: 22.02.2024 р.).

10. Про вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. Редакція від 15.04.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text (дата звернення: 10.12.2025).

11. Рішення Вищої ради правосуддя від 11.05.2021 р. № 992/0/15-21. URL: https://hcj.gov.ua/doc/doc/680 (дата звернення: 22.02.2025).

References

1. Pro sudoustrii i status suddiv : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 № 1402-VIII. Redaktsiia vid 04.06.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text

2. Pylaieva V.M. Administratyvno-pravovi zasady zabezpechennia transparentnosti v diialnosti orhaniv vykonavchoi vlady v Ukraini: dys. … kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kharkivskyi natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina. Kharkiv, 2017. 245 s.

3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Redaktsiia vid 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text

4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh pidsystem Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy: rishennia Vyshchoi rady pravosuddia vid 17.08.2021 № 1845/0/15-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text

5. Shcherbak S.V., Kozhevnikova A.V. Elektronizatsiia sudochynstva: suchasnyi stan ta oriientyry rozvytku elektronnoho sudu v Ukraini u svitli tsyvilnoho protsesu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 4. S. 238–242. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/57.pdf

6. Holubieva N.Yu. Elektronne sudochynstvo: mizhnarodnyi dosvid: monohrafiia. Odesa: Feniks, 2020. 204 s. URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039

7. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747-IV. Redaktsiia vid 31.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text

8. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 25.07.2023 u spravi № 460/30010/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112414561

9. Tymchenko H.P. Pryntsypy tsyvilnoho ta administratyvnoho sudochynstva v Ukraini: problemy teorii i praktyky: dys. … dokt. yuryd. nauk: 12.00.07. Instytut derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv, 2012. 412 s. URL: https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0512U000770/

10. Pro Vyshchu radu pravosuddia : Zakon Ukrainy vid 21.12.2016 № 1798-VIII. Redaktsiia vid 15.04.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text

11. Rishennia Vyshchoi rady pravosuddia vid 11.05.2021 № 992/0/15-21. URL: https://hcj.gov.ua/doc/doc/680